

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוף שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.



הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

שנפתח ונסגר. [בדומה לדלת המחוברת לבית, שא"ז נחשב בנין וסתירה בפתחתה וסגירתה].
אמנם, יש פוסקים החולקים ע"ז³, וסוברים שאין לפתוח גגון של עגלה אלא א"כ היה פתוח כבר מערב שבת לכל הפחות טפח. הגאון ר' משה שטרנבוך שליט"א אמר שהמנהג להקל בזה, וכל אחד ישאל את רבו כיצד לנהוג.

מרפסת המסוככת בפרגולה ורוצה לפרוס עליה סדין או ניילון להגן מפני החמה או הגשמים, האם מותר לעשות זאת בשבת?

בש"ע⁴ כתב, לגבי ספינה שהיו רגילים ליתן קורות מצד אחד של הספינה לצד השני, ופורסים ע"ז מחצלת לצל, שאם בקורות אלו יש רוחב טפח, או שאין בהם רוחב טפח אבל בין קורה לקורה יש פחות משלושה טפחים⁵, א"כ נחשב הדבר שיש כבר אהל, ומותר לפרוס ע"ג מחצלת, משום שזהו רק תוספת אהל עראי. [טעם ההיתר באופן שאין בקורות עצמם רוחב טפח אלא שאין ביניהם שלשה טפחים, הוא מפני שאנו אומרים בין קורה לקורה דין "לבוד", ונחשב הדבר כסתום, וכאילו יש שם כבר אהל].

וא"כ לנידון שלנו בפרגולה, בדרך כלל אין בין קרשי הפרגולה אוויר שלשה טפחים, וממילא מותר לפרוס על גביהם סדין וכדו'. וכן יהיה הדין באופן שהקרשים רחבים טפח, שמותר לפרוס על גביהם סדין אפילו אם אין ביניהם פחות משלושה טפחים.

האם מותר לכסות עריסת תינוק או עגלת תינוק בשמיכה וכדו', ע"מ להציל על התינוק מהשמש או הגשם?

אסור לכסות עריסת תינוק בשבת ע"מ להציל על התינוק מהשמש, וכן אסור לכסות עגלת תינוק להגן עליו מהגשם, שהרי הוא עושה בזה אהל ארעי האסור מדרבנן. [ואם מתכוון להשאיר את הכיסוי שם כמה ימים, הרי זה נחשב לאהל קבע האסור מן התורה]. ואע"פ שאינו עושה עכשיו גם את המחיצות, כיון שאהל זה נעשה להגן על האויר שתחתיו הדבר אסור אף בעשיית הגג לבד.

אך כל זה לכסות את העריסה מתחילה בשבת, אבל ישנה עצה לכסות מער"ש טפח מהעריסה שע"ז האהל כבר קיים, ואז יהיה מותר בשבת להמשיך ולכסות את כל העריסה, שזהו תוספת אהל ארעי המותרת בשבת. וכן בעגלת תינוק אפשר לעשות עצה זו.

עצה נוספת היא, באם יש לעגלה או לעריסה "סוכך" כגון גגון מתקפל, שמותר לפותחו בשבת אע"פ שלא היה בו אוהל טפח מערב שבת¹, וכדומה לזה כתב הרמ"א בהלכות סוכה², שמותר לפתוח ולסגור גגון המשמש לכיסוי הסוכה מפני הגשמים, ומחובר לבית בצירים [או נמצא בתוך מסילה]. והטעם, מפני שכיון שהוא מחובר לבית ועשוי לפתוח ולסגור, נחשב הדבר שהאהל קיים כבר אלא שדרך שימוש הוא

³ ע"י אגרות משה אר"ח ח"ד וע"ע באור לציון.

⁴ סימן שט"ו סעיף ב' וד'.

⁵ שלשה טפחים: להגר"ח נאה 24 ס"מ, להחזו"א 28.8 ס"מ.

¹ חזו"א אר"ח סימן נ"ב ס"ק ו'.

² סימן תרכ"ו סעיף ג'.

[דבר זה הוא ג"כ עצה לכיסוי עריסת תינוק, לשים מוטות ע"ג העריסה באופן הנ"ל לפני שבת, ואח"כ בשבת יהיה מותר לפרוס ע"ג סדין].

האם מותר לכסות את הסוכה ביריעת ניילון (ברזנט) וכדו' בכדי למנוע כניסת גשמים לתוכה?

אע"פ שבכיסוי הסוכה בברזנט נעשה לסוכה תועלת אחרת מהכיסוי שיש עליה כבר, שהרי הסכך אינו מועיל אלא להצל מהשמש והברזנט מועיל להגן אף מהגשם, הדבר מותר. מפני שאין איסור לכסות אהל שכבר קיים אע"פ שהוא עושה לו טיזה תועלת אחרת מהכיסוי הראשון.⁶

אולם יש להיזהר לשים את הברזנט קרוב לסכך שלא יהיה אויר של טפח ביניהם. משום שאם יש אויר טפח ביניהם, נחשב הדבר שע"י הברזנט נעשה אהל חדש על אותו טפח.

האם מותר ליתן פלטה של שולחן ע"ג הרגלים שלו בשבת?

מצוי [באולמות שמחה וכדו'] שרגלי השולחנות מופרדים מהפלטה, וכשרוצים להעמיד את השולחן שמים קודם את הרגליים, ואח"כ נותנים עליהם את הפלטה של השולחן, ויש לדון אם אין הדבר נחשב לעשיית אהל, שהרי ע"י נתינת הפלטה הוא מאהיל על האויר שתחתיו.

והנה כתבנו בגליון הקודם בכללי עשיית אהל בשבת אות ג', שבדין עשיית אהל עראי שאסרו חז"ל ישנו חילוק באם נעשה האהל בשביל האויר שתחתיו או לא. שאם נעשה בשביל האויר שתחתיו, אסור אפילו עשיית גג בלא מחיצות. אבל אם לא נעשה בשביל האויר שתחתיו, אין הדבר אסור אלא א"כ עושה גם את המחיצות. ולפ"ז יוצא, שמותר ליתן את הפלטה של השולחן על גבי הרגליים בשבת, שהרי שולחן אינו עשוי לשימוש תחתיו אלא לשימוש מעליו,⁷ וכיון שאין לשולחן מחיצות תחתיו, אין איסור בזה.

האם מותר ליתן פלטה של מיטה ע"ג הרגלים שלה בשבת?

מיטה אע"פ שיש רגילות להשתמש תחתיה באיכסון הנעליים בעת השינה, (דברי מאכל אין מניחים תחת המיטה, משום רוח רעה ששורה עליהם בעת שישנים במיטה מעליהם), אמנם כיון שזהו לא השימוש העיקרי לעשיית האהל, אלא רק דרך אגב נותנים שם את הנעליים, אי"ז נחשב לאהל שנעשה בשביל השימוש שתחתיו.

וא"כ יש לחלק בזה בין סוגי המיטות, שמיטה שיש לה ארבע רגליים, דהיינו שאין לה מחיצות תחתיה, א"כ הרי זה דומה לשולחן שנעשה בשביל השימוש מעליו, ואין איסור בזה בעשיית גג לבד בלא מחיצות. אבל באופן שיש למיטה פלטות רחבות משני צידיה המגיעים עד הרצפה [או פחות משלושה טפחים סמוך לרצפה שאז יש דין "לבוד"], א"כ כשנותן את הפלטה על גביהם הרי הוא עושה אהל עם מחיצות, ודבר זה אסור אף באופן שלא נעשה האהל בשביל השימוש תחתיו.

אמנם יש עצה לזה, שיעשה זאת בשינוי, שכל מה שאסרו חז"ל עשיית אהל עראי זה רק באופן שעושה כדרך, והיינו שקודם שם את המחיצות ואח"כ נותן עליהם את הגג, אבל מותר לשנות ולעשות קודם את הגג ע"י שמחזיק אותו באויר, ואח"כ ליתן תחתיו את המחיצות.⁸

ויש לדעת, שכל איסור זה של עשיית אהל עראי בשבת, הוא דווקא כשעושה גם את המחיצות בשבת, אבל אם היו המחיצות קיימות מותר ליתן עליהם את הגג. וכמו שהתירו עשיית הגג ואח"כ המחיצות תחתיו, שלא אסרו אלא כדרך בניית אהל דהיינו מחיצות ואח"כ גג מעליהם. ולכן במיטה שעומדת במקומה שכל מה שצריך זה רק לשים עליה את הפלטה אבל אי"צ גם להזיזה ממקומה, הדבר יהיה מותר.

⁸ שר"ע סעיף ג'.
⁹ מ"ב ס"ק י"ח.

⁶ שמירת שבת כהלכתה ח"א פרק כ"ב סעיף י'.
⁷ כ"כ התוס' במסכת ביצה דף ל"ב ע"ב ד"ה מלמטה.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il